

Introducció

Són tants els autors que han tractat el tema de la industrialització de Catalunya que resultaria difícil fer-ne una sinopsi. La dècada dels anys seixanta i, sobretot, la dels setanta del segle passat van ser molt fèrtils, en especial des que Jaume Vicens Vives va donar a conèixer el seu llibre *Industrials i polítics*. Malgrat tants estudis i tan bons, però, és sorprenent constatar que des d'aleshores no s'ha publicat cap assaig històric — més enllà de petits resums — sobre el conjunt de fenòmens que van transformar el país, un procés que arreu del món s'ha conegut com la revolució industrial. Amb tot, com és ben sabut, aquest procés, iniciat a la Gran Bretanya, va ser quelcom més que un canvi dels sistemes de producció.

En efecte, abans de la revolució industrial, com va escriure el 1792 Edward Gibbon (1737-1794) en la seva autobiografia, que *la mort d'un nen acabat de néixer passi abans que no pas morin els seus pares pot semblar anormal; això no obstant, és estrictament probable*. Gibbon tenia raó. La majoria de nens i nenes morien abans que els seus pares, però, després de la primera revolució industrial, ja podem afirmar que aquest fet era rar. I és que aquesta *revolució* va significar el canvi més important esdevingut fins a l'actualitat, de manera que encara en som hereus.

Catalunya va ser un país pioner en aquestes transformacions. Sabem que ho va ser, no només perquè els historiadors ho han investigat, sinó perquè els viatgers anglesos coetanis

que visitaven la península Ibèrica ho esmentaven sovint, però els homes i les dones que van ser protagonistes d'aquest procés a Catalunya, iniciat ara fa dos-cents cinquanta anys, tenien la percepció que arrossegaven un carro molt pesant i lent: la monarquia espanyola.

Aquí les coses no podien anar com a Anglaterra, Holanda, Flandes o el Piemont, on la burgesia industrial dirigia l'acció política. Espanya era un país rural, amb una agricultura terriblement primitiva, on els nuclis burgesos eren escassos, sense gaire força per influir en un sistema polític anquilosat. Per contra, els primers burgesos catalans, els que anaren a Anglaterra per copiar-ne els sistemes de treball i importar-ne les màquines, eren plenament conscients d'aquest fet. Per tant, un país pioner com el nostre va haver de veure com anava quedant endarrere, malgrat tots els esforços. La revolució industrial no va fracassar a Catalunya, com veurem, però sí que va haver d'obrir-se camí en un món ple de dificultats.

En aquest petit assaig històric volem plantejar la primera fase d'aquestes transformacions, la que va arribar fins al 1874, quan la nostra burgesia, cansada i espantada, va acceptar la Restauració de la monarquia borbònica.

Aleshores va començar una altra fase, que no va tardar a substituir les energies del carbó i els salts d'aigua per l'electricitat i els motors d'explosió, però aquesta ja seria una altra història. Aquí solament volem mostrar la complexitat del procés, els protagonistes individuals i col·lectius, els enginys que van acompanyar les transformacions i, en definitiva, l'aportació dels catalans a la revolució industrial.

Però la pregunta fonamental que ens hem de fer és sobre les causes que van conduir una burgesia revolucionària, activa i capdavantera, a convertir-se en una burgesia conservadora en menys d'un segle.

Joan Santacana